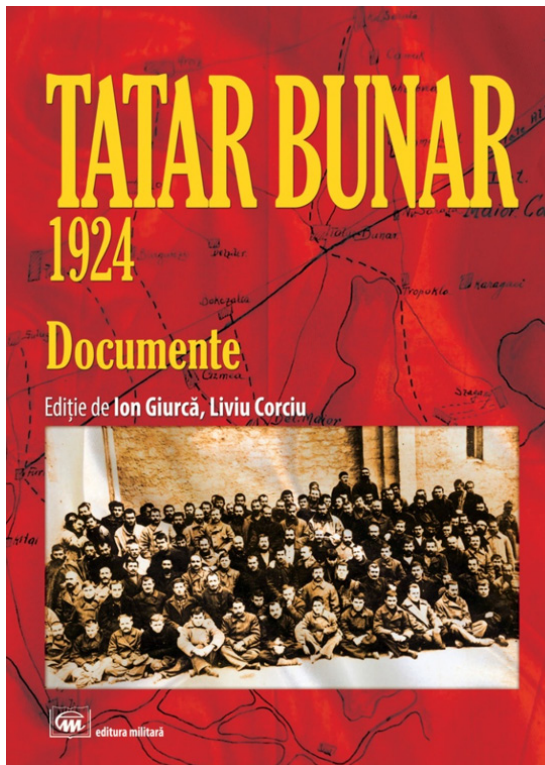

TATAR BUNAR 1924 ÎN 378 DE DOCUMENTE

Tatar Bunar 1924. Documente.

Ediție de Ion Giurcă, Liviu Corciu. București, Editura Militară, 2024, 320 p. ISBN 973-32-1342-0.

Culegerea de documente Tatar Bunar 1924 a fost elaborată în contextul consemnării centenarului de la producerea acestui eveniment explozibil. Cele 378 de surse istorice primare au fost identificate în fondurile Depozitului Central de Arhivă „General Grigore Costandache” din Pitești din cadrul Arhivelor Militare Naționale Române de către colonelul (rtr.) prof. univ., dr. Ion Giurcă, colonelul dr. Liviu Corciu și drd. Cosmina Lăzărescu. Scanarea și tehnoredactarea documentelor a fost relizată de Oana-Mihaela Burghilea. Cartea a apărut la prestigioasa Editură Militară din București.

Lucrarea include *Cuvânt înainte* (pp. 7-15), de fapt o microanaliză a contextului (inter)național al problemei abordate. În acest preambul, cercetătorii Ion Giurcă și Liviu Corciu au analizat cadrul geografic și etnic al localității Tatar Bunar din cadrul României întregite. S-a abordat semantica evenimentului: insurecție, agresiune, rebeliune, răscoală, raid comunist, represiune românească etc. Bolșevicii au mizat pe factorul alogen al populației și pe nemulțumirile generate de o populație frustrată și neadaptată la noile realități istorice și puternic influențată de ideologia bolșevică ce promitea raiul pe pământ. Așa cum au demonstrat autorii, Moscova a acționat

în mod subversiv pentru a perturba noul stat românesc unificat. Planurile sovietice depășeau mai mult decât ruperea integrității teritoriale a României, se dorea o ingerință masivă în Balcani, o extindere incisivă a bolșevismului la scară mondială.

Din categoria instrumentarului de lucru al cărții semnalăm compartimentele *Acronime și abrevieri* (p. 17), și *Lista documentelor* (pp. 19-28).

Documentele publicate, în mare parte cu parafa „secret” ocupă un loc generos în economia lucrării (pp. 29-309). Cadrul cronologic al lucrării includ anii 1921–1926. Pentru anul 1921 editorii au publicat un document. Cel mai reprezentativ, așa cum este și firesc din logica evenimentială, este reflectat anul 1924 – 332 de documente. Epicentrul factorului turbulent a fost septembrie 1924, fapt prezentat cu lux de amănunte în cele 162 de documente (reprezentând, de fapt, cca 40 la sută din totalul de documente). Anul 1925 este înscris în 11 documente, 1926 – 29 de documente, cinci documente nu sunt datate cronologic. Astfel, din perspectiva cadrului cronologic, editorii au surprins premisele, desfășurarea și urmările evenimentului istoric în cauză.

Tatar Bunarul este abordat în esență dintr-o perspectivă militară. În acest sens, documentele relevă informații valoroase din corespondența unităților militare către Ministerul de Război, extrase din registrul istoric, jurnalul de operații al Corpului 3 Armată, telegrame, mandate, planuri de acțiune la mobilizare, buletine informative, rapoarte operative, rapoarte oficiale, procese-verbale, instrucțiuni pentru modul de executare a operațiunii de dezarmare, referate, recurs, declarații, procuri de autorizare ale avocaților, decizii ale Înaltei Curți de Casație și Justiție etc.

Izvoarele istorice relevă aspecte ce reflectă: crearea de structuri insurgente comuniste în România (activitatea specială a acestora în Basarabia, spațiu cu influențe majore din trecutul venit din cadrul Imperiului Rus și a unei populații vorbitoare de limbă rusă), instituții administrative militare și juridice, resurse umane militare, echipament și logistica militară, situații de inculpați din procesul Tatar Bunar. Din perspectiva Siguranței statului se prezintă informații referitoare la propagandă și agitație, cenzură, interdicții de trecere

a frontierei în mod clandestin, ascunderea și găzduirea persoanelor străine etc. Acțiunile bandelor bolșevice de a trece Nistru erau reale, de aceea, așa cum rezidă din documentele publicate, autoritățile române au impus o serie de contramăsuri militare și ideologice de respingere a acestora.

O problemă aparte reflectată în documentele editate rezidă în prezentarea unei geografii a turbulențelor la adresa securității statului român, iar cap de afiș în această privință o reprezenta hotarul estic al României. Fluviul Nistrul, așa cum se deduce din sursele istorice de primă mână, constituia un hotar dintre civilizația europeană și cea asiatică (bolșevizată). Atentatul produs de insurecției bolșevici era unul orientat în mod implicit asupra lumii europene, spațiul geografic și identitar cu care se identifica în mod plener România întregită.

Lucrarea se finalizează cu un instrument de lucru foarte util: *Indice de nume* (pp. 311-319). Considerăm că un *Indice de locuri* era binevenit în structura cărții.

Documentele puse în circuitul științific redau o istorie conspirativă, o tentativă directă de rupere a României întregite. A fost un exercițiu de forță la care bolșevicii vor reveni cu amploare în vara anului 1940, atunci când vor reuși în mare parte să restabilească hotarele Imperiului Rus.

Ion Valer XENOFONTOV,
doctor în istorie, Facultatea de Istorie și Filosofie / Institutul de Istorie,
Universitatea de Stat din Moldova